

ПОЛІТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Пахнін Микола Леонідович,

*к. держ. упр., доцент кафедри міжкультурних комунікацій та іноземної мови,
Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут",
м. Харків*

ORCID 0000-0002-9236-9723;

Германова Юлія Дмитрівна,

*викладач-стажист кафедри міжкультурних комунікацій та іноземної мови,
Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут",
м. Харків*

ORCID 0000-0001-8644-6254

УДК 351:331:323/322

doi: 10.34213/ap.19.02.15

ІНТЕРНЕТ-МЕДІА У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Визначено роль, місце та значення Інтернет-медіа в процесах формування сучасного інформаційного простору України. Розглянуто комунікативні аспекти взаємодії "нових" та "традиційних" ЗМІ в перспективі розвитку єдиного інформаційного простору. Визначено рівень впливу Інтернету на розвиток масової комунікації. Сформовано основні проблемні напрямки з питань регулювання сучасних Інтернет-медіа органами публічної влади. Доведено актуальність наукового дослідження Інтернет-медіа як вагомого інструменту в політичній, суспільній та державно-управлінській діяльності.

Ключові слова: засоби масової інформації (ЗМІ), мас-медіа, Інтернет-медіа, інформаційно-комунікативна діяльність, інформаційний простір, медіапростір.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства визначається як інформаційне суспільство, котре з'явилося внаслідок інформаційної революції, розвитку інформаційних технологій та Всесвітньої мережі Інтернет, які повністю змінюють вектор суспільного розвитку. Сьогодні, в процесі державотворення та глобалізації інформаційного простору, ми можемо спостерігати розвиток нової комунікативної системи, яка є відповідною сукупністю цифрових засобів трансляції та інтерактивних комунікативних технологій, де провідним посередником виступає мережа Інтернет. Даний процес виступає як відповідний базис трансформації умов взаємодії, тобто це не тільки технологічний чи технічний процес, він має соціокультурні та нормативно-правові джерела. Саме тому сучасні Інтернет-медіа потрапили в поле зору соціологічних досліджень. Наразі постає питання аналізу самої концепції трансформації сучасного суспільства з точки зору процесів глобалізації, розвитку інформаційного суспільства та всебічного дослідження Інтернет-медіа. Отже, сьогодні питання виникнення, походження та регулювання Інтернет-медіа є лише першим кроком у подальшому дослідженні соціокультурного, політичного та державно-управлінського впливу, нормативно-правового забезпечення Інтернет-медіа.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підґрунтям для розгляду проблем регулювання Інтернет-медіа як елементів сучасних мас-медіа в Україні є дослідження комунікативних аспектів інформації, проблем інформаційної

безпеки та статусу мас-медіа, які розглядали у своїх працях А. Ібрагімова [4], О. Крюков [6], М. Май [7], С. Телешун [10], А. Чічановський [11].

Окремо теоретичні питання Інтернет-медіа досліджувалися такими вченими, як О. Бурмагін, Л. Опришко [1], Л. Городенко [3], М. Кастельс [5], М. Наумова [9], Є. Цимбаленко [12].

Незважаючи на зацікавленість вітчизняних науковців у різних аспектах означеної проблеми, питання регулювання Інтернет-медіа потребують особливої уваги за умов нинішньої фактичної інформаційної війни проти України, оскільки значний недолік вбачається у відсутності розуміння походження, взаємозв'язків та впливу сучасних Інтернет-медіа на державотворчі процеси, а також гострим залишається питання нормативно-правового забезпечення діяльності в Україні міжнародних інформаційних систем.

Метою статті є науково-теоретичне дослідження феномену Інтернет-медіа в сучасному інформаційному просторі України.

Виклад основного матеріалу. Розвиток сучасного інформаційного простору впливає на важливі сфери суспільної діяльності – економічну, соціальну, політичну, культурно-ідеологічну. Досліджуючи розвиток інформаційного простору, варто виокремити такі ключові тенденції, глобалізація та інтернетизація. Відносно Інтернету можна зазначити, що всесвітнє інформаційне павутиння досі не стало всеосяжним, проте вже сьогодні воно здійснює величезний вплив на життя суспільства. Зазначений процес відбувається значно швидше, ніж можна собі його уявити. Інтернет із відповідного технічного винаходу трансформувався в абсолютний феномен, що позначається на всіх сферах суспільної діяльності. Абсолютно впевнено можна стверджувати, що розвиток всесвітньої мережі Інтернет розкриває перед суспільством величезну кількість перспективних напрямів і створює передумови технологічного та інформаційного прориву в різних сферах суспільної діяльності, тому сьогодні важливо враховувати дію всесвітньої мережі в політичній, суспільній та державно-управлінській царинах.

Важливе значення віртуальної інформаційної складової в політичному менеджменті має усталену тенденцію до зростання. Зазначений процес відбуватиметься і в майбутньому: кількість сайтів політичних партій і рухів буде збільшуватися, інформаційна роль Інтернету зростатиме. Водночас глобалізація інформаційного простору хвилює велику кількість експертів та політиків, які займаються теоретичними та практичними проблемами інформаційних відносин. Інтернет, пов'язавши та інтегрувавши майже всі держави світу, що мають доволі розвинену інфраструктуру системи зв'язку, практично стер межі сучасного інформаційного простору поміж державами, що стає вагомим стимулом глобалізації та одночасно відповідним результатом зазначеного процесу.

Структура більшості сучасних західних моделей засобів масової інформації побудована таким чином, що інформаційна функція є першочерговою в межах відносин “преса – влада”. У розвинених демократичних країнах більшу частину в інформаційному просторі сьогодні становлять незалежні від держави та її гілок влади, партій і громадських організацій засоби масової інформації, що функціонують як приватні підприємства. Їхня соціальна база – не партія, а згуртований на засадах загальнолюдських та національних цінностей народ, широка аудиторія. За свою найвищу мету ці загальнополітичні видання мають здійснення не пропагандистської, а інформативної функції. Загальнополітичні газети дозволяють суб'єктам інформаційних відносин обмінюватися думками на своїх сторінках, полемізувати один з одним.

У теорії наукової медіа-практики існує популярне припущення, що журналістика творить власну реальність, яку варто оцінювати не з погляду абсолютної правди, а з погляду корисності для орієнтування в реальності. До таких висновків значною мірою спричинилися дослідження новин через призму теорії комунікації. Тут помітна тенденція до відмови від чіткого розрізнення фактів та фікції [2].

Швидкий розвиток всесвітньої інформаційно-комунікаційної технології мав наслідком і появу великої кількості загроз та викликів. Від кіберзлочинності у всіх можливих проявах і втручання у роботу об'єктів критичної інфраструктури до захисту персональних даних і зловживань у сфері свободи слова та поширення інформації. З'явилися міжнародні нормативно-правові акти щодо Інтернет, практика Європейського суду з прав людини щодо питань прав людини в контексті діяльності Інтернет, нові статті в кримінальних кодексах країн та актах цивільного законодавства тощо. Проте, події останніх років свідчать, що нормотворчість, як національних так і міжнародних рівнів "не встигає" за розвитком технологій. Поки проговорюються і виписуються, впроваджуються нові норми/правила/стандарти, з'являються якісно нові питання і проблеми, пов'язані з глобальною мережею. Якщо говорити про світ загалом – це вплив на виборчі процеси, фальшиві акаунти в соціальних мережах, дезінформація та захист персональних даних. В Україні ж протягом останніх років до них додалась ще й "гібридна війна" з Російською Федерацією. На сьогодні вже ні в кого не викликає сумніву те, що одним з основних інструментів цієї війни – є інформаційний вплив. Поширення вигаданих історій, пропаганда, яка, в тому числі, виправдовує анексію Криму, викривляє інформацію про військові події на сході країни, в мережі Інтернет відбувається майже кожного дня [1].

З появою Інтернету відбулась революція на медійному ринку. Традиційні ЗМІ поступово втрачають попит, нові медіа активніше розвиваються, змінюють свої методи роботи, ставлять перед собою нові завдання і вдало вирішують їх. Зростає конкуренція між пресою та Інтернет-виданнями. І хоча публікації в друкованих ЗМІ все ще вважаються престижними, переваги Інтернет-видань стають все очевиднішими. Технологічний стрибок, швидкі темпи розвитку, динамічність та інтерактивність медіагалузі змушують дослідників по-новому зосереджувати увагу на вивченні цієї галузі. Суспільство постійно потребує інформації і медіа, у свою чергу, змагаються за аудиторію. Завдяки цим явищам змінюються способи подачі інформації, її розміщення та сприйняття. В інформаційну епоху журналістські необхідно володіти набором технічних вмінь, знати базові функції пристроїв і основи кадркування, проте в роботі слід також дотримуватися професійних стандартів та етичних кодексів.

З появою Інтернету масова комунікація суттєво змінилася. Цифрові форми подачі інформації, інтерактивні електронні ЗМІ та багатопрофільність сучасних журналістів швидко стали звичними для кожного з нас. Проте суспільство ще не готове відмовитися від традиційних засобів масової комунікації – преси, радіо, телебачення, тому доцільно з'ясувати попит на них сьогодні та спрогнозувати його у майбутньому; визначити особливості та відмінності нових форм ЗМІ від традиційних [8].

Явище конвергенції мас-медіа і медіакомунікацій досліджував Є. Цимбаленко. За словами науковця, конвергенція походить від латинського слова *convergo*, що означає "зближаю" і є не лише комунікаційним явищем. Процеси наближення властиві різним галузям: біології, культури, геополітики та ін. У комунікативістиці цей термін позначає "взаємодію й об'єднання різних каналів і засобів зв'язку в умовах розвитку мультимедійних процесів та ін-

формаційних супер-магістралей, що відбуваються завдяки масштабному втіленню нових технологій, які забезпечують застосування цифрової трансмісії інформації у комутуючих телекомп'ютерних і телефоннокабельних лініях. У результаті таких дій суттєво збільшуються інформаційні потоки і трансформуються наявні медіа формати" [12].

Автор книг з теорії нових медіа, професор комп'ютерних наук Л. Манович вважає нові медіа аналоговими, що конвертовані у цифри. Свій концепт він представив так: книжка мала тільки одну ознаку культурної комунікації – масовий друк (дистрибуція); фотографія мала тільки один вид культурної комунікації – нерухомий образ; комп'ютерна революція змінила всі етапи комунікації, в тому числі: збір даних, перетворення, переховування і дистрибуцію, також змінила тексти, нерухомі та рухомі образи, звуки і просторові конструкції; мова комп'ютерів – це мова цифрових даних. Отже, перенесення традиційної книжки чи фотографії на мову цифрових даних надає книжці чи фотографії нові можливості [9].

Тому слід визначити особливості нових медіа. Насамперед, це можливість зворотного зв'язку; прозорість; масова реклама; користувацький контент (User Generated Content); дискусії в коментарях до повідомлень ЗМК; відсутність цензури; низький фінансовий поріг входження; створення контенту в режимі реального часу (наприклад, текстові трансляції подій); гіпертекстуальність; використання соціальних мереж як платформ для просунення контенту тощо.

Питання експансії нових цифрових медіа та режимів їх співіснування із традиційними докладно вивчала М. Наумова. Як зазначається у результатах її дослідження, між ними проходить конкурентна боротьба за пошук споживача. Нова стратегія взаємозв'язку медіа, інформації та Інтернету передбачає взаємовплив нових і традиційних ЗМІ. Інтернет модифікує традиційні ЗМІ – періодику, радіо, телебачення, однак водночас і вони змінюють його – перетворюють всесвітню мережу на стартовий майданчик трансмедійного виробництва. Означена стратегія взаємозв'язку та її процеси є неминучими, адже всі медіа об'єднані спільним комунікаційним простором. Не слід забувати й про давню, проте й досі використовувану у відповідних наукових колах гіпотезу німецького журналіста В. Ріпля. Так званий закон Ріпля стверджує про неможливість витіснення новими медіа своїх попередників. В. Ріплъ вважав, що нові, більш розвинені ЗМІ ніколи не замінять старих – натомість шукатимуть для себе нові завдання й сфери застосування. Для друкованих медіа нові медіа не становлять смертельної небезпеки, але змушують їх до нового позиціонування, до усвідомлення своїх специфічних, властивих саме друку сильних сторін. Друкована продукція має незамінні матеріальними властивості, вони дають втіху осяжності, пропонують форми для тих, хто шукає сенс та спрощують складне [9].

Попри те що сьогодні відкритим залишається питання діяльності "традиційних" ЗМІ (радіо, телебачення, преса), відносно яких існує більш менш чітке регулювання їх діяльності, проблема Інтернету до останнього часу лишився територією майже абсолютної свободи. Постали питання про те, як мінімізувати зловживання в цій сфері і унеможливити використання мережі країною-агресором на шкоду нашій державі, як убезпечити вибори від втручання, як запровадити ефективні і збалансовані регуляторні механізми. Два роки спроб влади вирішити цю проблематику призвели до появи низки законопроектів які спрямовані на блокування Інтернет-сайтів та фільтрування інформації в Інтернеті. При цьому, їх автори намагаються наділити певні органи влади необмеженими повноваженнями по контролю за поширенням інформації в мережі, надають їм право забороняти функціонування тих чи інших веб-ресурсів. Подібні ініці-

ативи влади викликали і будуть викликати негативну реакцію правозахисних і міжнародних організацій, оскільки інструменти обмежень прав людини без чітких процедур і підстав призведуть до свавілля. Завдання майбутнього законодавства та практики його застосування - досягнути справедливого балансу між свободою слова, поширенням інформації в Інтернет та необхідністю забезпечити державну безпеку і суверенітет країни [1].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Наразі виникає можливість говорити про недосконалу нормотворчу діяльність щодо Інтернет-медіа в Україні. Особливо це питання загострюється в контексті військових загроз та викликів на Сході України, окупацією Криму та інформаційною війною держави агресора. Також малодослідженим сьогодні залишається питання діяльності Інтернет-медіа в контексті виборів. Сьогодні дуже важливим є засади інформаційної відкритості Інтернет-медіа, котрі повинні стати головним чинником створення та реалізації державної інформаційної політики. Подальшого дослідження та аналізу потребують питання, щодо виконання нормативно-правових актів, котрі регулюють механізми відкритості та прозорості органів публічної влади, та запровадження уніфікованих форм та стандартів висвітлення діяльності органів публічної влади Інтернет-медіа ресурсами. Проте важливо розуміти, що зазначені заходи не будуть ефективними без конструктивної громадянської позиції суспільства і активної роботи громадських організацій, аналітичних центрів та подальших наукових досліджень. Визначеним у нашій статті інформаційним загрозам, які виявляються у лобюванні відповідними групами своїх інтересів, може протистояти лише загальна соціально-культурна обізнаність, яке повинна керуватися та застосовувати принципи соціально-відповідальної моделі взаємодії органів публічного управління та засобів масової комунікації.

Список використаних джерел

1. Бурмагін О., Опришко Л. Свобода слова в Інтернеті : практ. посіб. URL: <https://www.ppl.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/%D0%A1%D0%92%D0%9E%D0%91%D0%9E%D0%94%D0%90-%D0%A1%D0%9B%D0%9E%D0%92%D0%90-%D0%92-%D0%86%D0%9D%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%9D%D0%95%D0%A2%D0%86.pdf?fbclid=IwAR3hS4a4VoyiTPY0vg7pnYlJr2LMp3xJWDqBLarREJOeMeL-Gx9IkG-L1ovs> (дата звернення: 17.09.2019).
2. Вайшнберг З. Новинна журналістика : навч. посіб. Київ, 2004. 262 с.
3. Городенко Л. М. Новітні медіа: мережеві інформаційно-комунікаційні ресурси : монографія. Київ : Акад. укр. преси, 2010. 172 с.
4. Ібрагімова А. А. Взаємодія органів виконавчої влади зі ЗМІ та напрями її дієвого налагодження. *Наукові праці. Серія "Державне управління. Чорномор. держ. ун-т імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"*. 2012. Т. 208, вип. 196. С. 69–72.
5. Кастельс М. Галактика Інтернет: размышления об Интернете, бизнесе и обществе. Екатеринбург : У-Фактория, 2004. 328 с.
6. Крюков О. І. Інформаційне забезпечення публічної влади як чинник національної безпеки держави в умовах глобалізації. *Вісник Нац. ун-ту цивіл. захисту України* : зб. наук. пр. Серія "Державне управління". 2016. Вип. 1 (4). 307 с.
7. Май М. Медіа-політика в інформаційному суспільстві / пер. з нім. В. Климченко, В. Олійник ; за ред. В. Іванова. Київ : Акад. укр. преси; Центр вільної преси, 2011. 286 с.
8. Наукові дослідження українського медійного контенту: соціальний вимір. 2018. № 1. 142 с. URL: http://www.journ.univ.kiev.ua/periodyka/images/scien_res/1_18.pdf (дата звернення: 17.09.2019).
9. Наумова М. Ю. Нові медіа та традиційні ЗМІ: моделі співіснування. URL: <http://socd.univ.kiev.ua/uk/library/novi-media-ta-tradiciyni-zmi-modeli-spivisnuvannya> (дата звернення: 17.09.2019).
10. Телешун С. О. Суспільні виклики та ефективна публічна влада: українські реалії. *Відкриті очі*. URL: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2010/11/blog-post.html> (дата звернення: 17.09.2019).
11. Чічановський А. А., Старіш О. Г. Інформаційні процеси в структурі світових комунікаційних систем: підручник. Київ : Грамота, 2010. 568 с.
12. Цимбаленко Є. Конвергенція мас-медіа і медіа комунікацій. URL: <http://socialscience.com.ua/article/> (дата звернення: 17.09.2019).

References

1. Burmagin, O., Oprushko, L. Svoboda slova v Interneti: practychnyi posibnyk. URL: <https://www.ppl.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/%D0%A1%D0%92%D0%9E%D0%91%D0%9E%D0%94%D0%90-%D0%A1%D0%9B%D0%9E%D0%92%D0%90-%D0%92-%D0%86%D0%9D%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%9D%D0%95%D0%A2%D0%86.pdf?fbclid=IwAR3hS4a4VoyiTPY0vg7pnYljr2LMp3xJWDqBLarREJOeMeLGx9IkG-L1ovs> [in Ukrainian].
2. Waishenberg, Z. (2004). Novynna zhurnalistyka/ Kyiv [in Ukrainian].
3. Horodenko, L.M. (2010). Novitni media: merezhevi informacino-komunikaciini resursy: monographia. Kyiv: Akad. ukr. presy [in Ukrainian].
4. Ibragimova, A.A. (2012). Vzeyemidiiia organiv vykonavchoii vlady zi ZMI ta napriamy diyevogo nalagodzhennia. *Naukovi praci. Seriiia "Derzhavne upravlinnia. Chornomor. derzh. un-t imeni Petra Mogyly kompleksu "Kyievo-Mogylianska akademiia", issue 196, 69–72* [in Ukrainian].
5. Kastels, M. (2004). Galaktika Internet: razmyshlenia ob internete, biznese i obshestve. Yekaterinburg: U-Factoria [in Russian].
6. Krukov, O.I. (2016). Informaciine zabezpechennia publichnoi vlady yak chynnyk nacionalnoi bezpeky derzhavy v umovah globalizacii. *Visnyk Nac. un-tu cyvil. zahystu Ukrainy: zb. nauk. pr. Seria "Derzhavne upravlinnia, issue 1 (4), 307* [in Ukrainian].
7. Mai, V. (2011). Media-polityka v informaciiomu suspilstvi. V. Ivanov (Ed.). Kyiv: Akad. ukr. presy; Centr vilnoi presy [in Ukrainian].
8. Naukovi doslidzhennia ukraiinskogo mediinogo kontentu: socialnyi vymir, 1. (2018). URL: http://www.journ.univ.kiev.ua/periodyka/images/scien_res/1_18.pdf [in Ukrainian].
9. Naumova, M.Yu. Novi media ta tradyciini ZMI: modeli spivisnuvannia. URL: <http://socd.univ.kiev.ua/uk/library/novi-media-ta-tradyciini-zmi-modeli-spivisnuvannia> [in Ukrainian].
10. Teleshun, S.O. (2010). Suspilni vyklyky ta efektyvna publichna vlada: ukraiynski realii. *Vidkryti ochi*. URL: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2010/11/blog-post.html> [in Ukrainian].
11. Chichanovskii, A.A., Starish, O.G. (2010). Informaciini procesy v strukturi svitovyh komunikaciiynyh system. Kyiv: Gramota [in Ukrainian].
12. Cymbalenko, Ye. Konvergencia mas-media i media komunikacii. URL: <http://socialscience.com.ua/article/> [in Ukrainian].

Pakhnin M. L., PhD in Public Administration, Associate Professor of Cross-Cultural Communication and Foreign Languages Department, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv

ORCID 0000-0002-9236-9723;

Germanova Y. D., Teacher-Trainee of Cross-Cultural Communication and Foreign Languages Department, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv

ORCID 0000-0001-8644-6254

INTERNET MEDIA IN THE MODERN INFORMATION SPACE OF UKRAINE: SOCIO-LEGAL ASPECTS

The role and the place of Internet media in the processes of modern information space of Ukraine formation is defined. The communicative aspects of "new" and "traditional" media interaction in the perspective of a single information space development are considered.

The influence of the Internet on a mass communication development has been determined. The fundamental issues of regulation of modern Internet media by public authorities have been formed.

The relevance of scientific research of an Internet media as the basic tool in political, social and public administration is determined.

The features of modern Internet media are determined: feedback; transparency; mass advertising; User Generated Content; discussions in the comments to the mass media messages; lack of censorship; low level of financial threshold barrier; real time content creation (for example, text broadcasts of events); hypertextuality; usage of social networks as platforms for content promotion and more.

The principles of information openness of Internet media are considered as the basic factor of creation and implementation of the state information policy. Issues of regulation of Internet media needs special attention in the context of the current factual information war against Ukraine.

Key words: mass media, Internet media, information and communication activity, information space, media space.

Надійшла до редакції 12.09.2019 р.